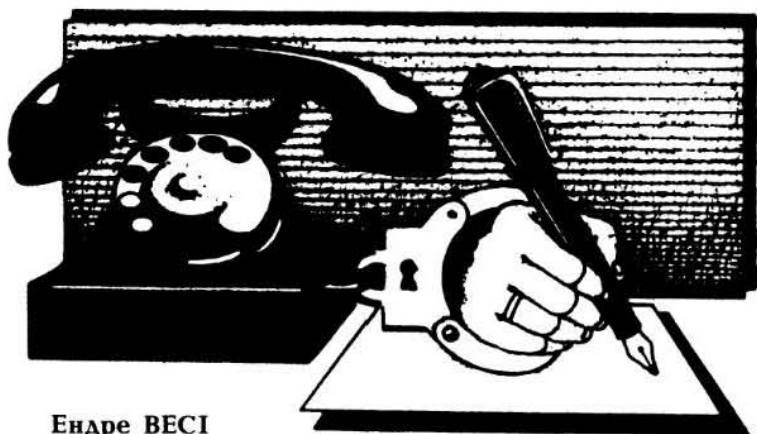

ЖОВТИЙ ТЕЛЕФОН

Ендре ВЕСІ

Скляні двері кабінету генерального директора обережно, але впевнено відчинилися. Досередини впливла спершу накрита серветкою таця, потім оголена до ліктя засмагла жіноча рука і, нарешті, гарне, обрамлене темним волоссям, бліде жіноче обличчя із світло-сірими очима; повіки були нафарбовані блакитним. Кюллеї, новий генеральний директор, який із самого ранку намагався узгодити габарити власного тіла з розмірами монументального кабінету, насторожено стежив за високою, стрункою жінкою, яка завченими хореографічними рухами швидко, і все-таки не кваплячись, підходила до нього. Вільною рукою вона підкотила стілик на коліщатках і поставила на нього тацю, повну всієї всячини. Без зайвого шуму, без прикрого бряжчання посудом.

— Ваш сніданок, товаришу генеральний директор, — скромна фраза прозвучала так гарно і лагідно, як зіграна на скрипці елегія.

В густому чорному волоссі, що спадало жінці на чоло, заплутався тоненький промінчик світла.

— Але я не замовляв сніданку, — збентежився Кюллеї, — тобто, я взагалі не звик снідати.

— Прошу вибачити, товаришу генеральний директор, але ваш попередник мав звичку снідати саме так. Саме так протягом п'ятнадцяти років. Тільки тоді він міг братися за великі завдання, складні адміністративні справи. — На блідому гладесенькому обличчі жінки проступив нижній рум'янець. — Про п'ятнадцять років я знаю від інших, бо сама працювала з небіжчиком тільки два останні роки його життя.

Трохи ніяковіючи перед пам'яттю свого попередника, Кюллеї все-таки відмовився снідати. Тримаючись просто, ні разу не похитнувши струнким станом, гарна жіночка вийшла, скляні двері за нею безгучно зачинилися.

Наступного ранку вона з'явилася знову, нігті її виблискували як напівкоштовне каміння, в руках була таця зі сніданком. Усе повторилося знову. В цей особливо напружений період акліматизації Кюллеї пересвідчився: хоч би які чудові наміри він плевав, хоч би які слушні думки висловлював, ця багатосотенна армія мурашок, що безперестанку снувала конторами, однаково дивитиметься крізь нього, мов крізь безбарвне скло. Йому виповнилося сорок років, і Кюллеї вже позбувся більшості ілюзій молодості. Як добре підготований економіст і фахівець із зовнішньої торгівлі, він уже й не сподівався, що протягом кількох тижнів спроможеться замінити застаріле устаткування. А все-таки не міг змиритися з тим, що йому на кожному кроці накидали стиль робочих буднів його попередника. Не тільки сніданок, а й дієтичний обід, що теж подавали до кабінету, й деякі

звички — наприклад, по обіді їхати на пагорб Визволення і півгодинки прогулюватись там, — все це мав перейняти й він. Із ним розмовляли тихим голосом, статечно, з вишуканими манерами, хоча насправді то вже були не манери, а страшне насилля.

Гарна жінка, яка щоранку вносила тацю зі сніданком. Чай, круто зварене яйце, грінки, чорна кава, шматок пісної шинки, дієтичні сосиски в каструльці... Зрештою одного разу він не стримався й зазирнув до каструльки, хоч перед цим уже махнув був рукою винести тацю геть. Ну, а ті дієтичні обіди!.. Добра мені дієта!.. Шніцель по-віденському, рагу, грудинка; все з телятини. Директорський кабінет щодень то дужче виповнювався пікантними пахощами найрізноманітніших страв, але Кюллеї, переборюючи свою грішну природу, піднімав долоню на знак неприйняття, відмовляючись геть-чисто від усього — як від сніданків та обідів, так і від цінних, зі смаком дібраних подарунків ділових людей, що займались торгівлею з закордоном, відмовлявся й від налитих стегов, що виринали з хвиль численних суконь, теплий блиск яких млосно вабив. Якби він був певен, що своєю рішучістю завоює серця цих сотень людей, котрі не отримують сніданків з телятини, то, може, серце його й раділо б. Та хотів він того чи ні, але відчуженість навколо нього зростала.

А ще ж був жовтий телефон...

У кабінеті директора було п'ять телефонів, розміщених і на письмовому столі, й на кількох столиках. Серед них окреме місце відводилось так званому ж о в т о м у т е л е ф о н о в і, номер якого знали тільки обрані. Після вступу Кюллеї на посаду апарат довго мовчав. У Кюллеї навіть виникла химерна думка, що це не простий телефон, а засіб зв'язку померлого гендиректора з цим світом. Жовтий телефон хвилював Кюллеї найдужче. Навіть у мовчанні апарата крилася якась погроза, відчувався застережливо піднятий перст: одного чудового дня я задзвоню! І днів через десять це сталося. Якось уранці, коли туман застеляв шибки вікон, апарат проспівав срібну трель. Новий генеральний директор, який давно дождався цього дзвінка, підняв трубку. Тонкий уривчастий голос на тому кінці відразу взявся доповідати:

— Я, — він назвав торговельне представництво за рубежом, директором якого був, — щодня протягом десяти років дзвонив генеральному директорові... — Його хихикання виказувало хвилювання. — Точніше кажучи, дзвонив вашому попередникові, щоб повідомити прогноз погоди Віденського радіо на добу й на наступний тиждень. Бо небіжчик, честь йому й шана, був метеопатом. І я, з вашого дозволу, підтримуватиму цю традицію... Отже, прогноз погоди на наступні двадцять чотири години...

— На жаль, я не метеопат! — Кюллеї скоріше розчаровано, ніж роздратовано поклав трубку. Проте жовтий телефон опирався всім спробам понизити його вчині. Він поводився як справжня особистість, тобто на відмову відповів ще більшою активністю. Того ж дня по обіді, десь о четвертій, задзвонив знову. В трубці почувся приймний чоловічий голос — спокійний тон, телеграфний стиль.

— Я щодня доповідав й о м у про стан справ, — почав голос. — Про резонанс від його розпоряджень. Про громадську думку. І вам, звичайно, доповідатиму. Але ж ви, сподіваюсь, не образитесь, якщо моє ім'я поки що залишиться невідомим?

— Мене не цікавить ваша інформація!

В пориві обурення Кюллеї викликав завгоспа й кивнув на телефон.

— Наскільки мені відомо, в бухгалтерії двох телефонів замало. Передайте їм і цей. — І з рішучістю відважного героя випалив: — Мені він зовсім не потрібний. Більше того, навіть заважає!

Глибокі зморшки на жовтому черепі завгоспа заблищали від поту.

— Ви серйозно?.. — І після того, як серйозність наміру було підтверджено, той кощавий довготелесий чоловік, мовби захищаючи не лише себе, а всю установу, з неймовірною швидкістю проговорив, показуючи великі зуби: — Дозвольте собі зауважити, товаришу генеральний директор, що це не просто телефон, це — завоювання. Через нього точилася боротьба. І за те, щоб він був саме т а к и м. Не можна... — В його похапки вимовлених словах учувалося щось пророче. — Потім, колись, — він підшукував слова, — ви захочете його повернути. Прощу вас іще подумати! — І, щоб упередити скороспіле рішення, він хутко зник.

Наступного дня у вузькому колі керівництва, коли вирішувалося, хто представлятиме підприємство на трьох міжнародних виставках у країнах Близького Сходу й на двох виставках у Північній Європі, Кюллеї інстинктивно відчував: усе ество його б'є на сполох! Мав би розігнати все це добірне товариство, але неспроможний був цього зробити через необізнаність — не міг запропонувати інших на їхнє місце. Напруження, що кидало його просто в піт,

трохи спало, обличчя провідних співробітників променіли помаранчево-червоною втіхою.

І ця нарада, й жовтий телефон мали мовби один пульт управління. Бо не встиг спорожнити кабінет, не встиг розсіятися цигарковий дим, як жовтий телефон озвався. Цього разу Кюллеї почув голос молодшої жінки.

— Серденько,— сказав голос,— мені не вистачає нашої середі! — Оксамитово-лагідні слова були сповнені туги й падали, мов паперове листя. — Я цілий тиждень чекаю на тебе, як і завжди чекала, серденько.

— Я вам не серденько! — відповів Кюллеї сварливо. — І не хочу знати ніяких серед. Вам потрібен, певно, мій попередник?! Будь ласка, пройдіться до Фаркаш-ретського колумбарію.

— Ти помиляєшся! Я телефоную т о б і, серденько. Твій попередник, можна сказати, залишив мені тебе в спадщину. І я вже просто хворобливо звикла до наших серед. І до цього телефону звикла. Щосереді по обіді. У мене дуже затишна квартира. Покійний відпочивав тут від хвилювань. А як я вмю заспокоювати, ось побачиш! Я випрала піжаму, кашеміровий халат, заміню пантофлі. В тебе який розмір ноги, серденько? А тут ось і ліки мого незабутнього. Від шлунка, від серця, від тиску. І строк зберігання ще не закінчився.

— Вибачайте, дівчино, я кладу трубку.

— Потім я знову подзвоню. Щосереді після обіду. Па, па. Подрімай трішки, серденько.

Кюллеї втомлено поклав трубку. Оте ласкаве заохочення подрімати було, мабуть, не порожнім звуком. Тепер він згадав, що по обіді від першої до другої жодна душа не прочиняла дверей кабінету, всі телефони були вимкнені, мовчав навіть жовтий. Ось такий, значить, він, повний спокій, хвилина чудового забуття в цій неспокійній важкій керування.

Відкривши цю гарантовану йому екстериторіальність, він вирішив обстежити свої володіння, на що в нього досі не було ні бажання, ні нагоди. Кюллеї відчинив двері, що вели до невеличкої кімнати для відпочинку: тут стояла канапа. На ній, значить, дримав колись його попередник. О, благодатні хвилини! Він уявив собі його масивну постать, гладке обличчя, заросле рудуватими кучерями низьке чоло й повіки в густому мереживі зморшок, за якими ховалися недремні очі. Ще одні двері вели до туалету: міні-ванна, під стіною туалетна шафа яскраво-червоного кольору; покришка на унітазі, мильниці та щітки того самого кольору... Небіжчика, як видно, навіть у час, відведений для омивань і обміну речовин, вабили живі барви.

Після цього Кюллеї обстежив і вмонтовані в стіну довгасті шафочки. Вони були так само яскраво-червоного кольору. В одній з них він знайшов дві картонні коробки, а в них — з ніг до голови озброєну іграшкову армію. Танки, самохідні гармати, ракетні установки, надзвукові літаки, бомби. Отже, в часи пообіднього вакууму його попередник не завжди дримав — виявляється, він віддавався й іграм! Так, він бавився. Бавився у війну. Збирав армію. Ходив у походи. Можливо, писав і військові зведення. В зовнішньоторговельній установі захирів справжній талант полководця!..

Кюллеї повернувся до кабінету й тепер уже по-новому розглянувся. Навіть письмовий стіл був винахідливим гібридом сучасного укріплення з деякими мблевими конструкціями. А навідні шухляди Кюллеї знайшов акуратно перешнурований рукопис, майже триста сторінок, надрукованих чисто, чітко, без єдиного виправлення. А на титульному листі великими літерами було симетрично розміщено напис:

ГЕЙЗА Л. АГОШТОН НЕВИДАНІ ПРОМОВИ Й ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Виявляється, небіжчик у ті тихі пообідні години займався не тільки воєнним мистецтвом, не тільки відпочивав в обіймах жінки з приємним голосом, а й піклувався про увічнення власної пам'яті.

Кюллеї вирішив узяти додому рукопис, щоб з належною увагою прошту-діювати його. Він невіразно відчував, що, можливо, це наруга над пам'яттю небіжчика, але неспроможний був побороти свою цікавість. Після кожного дзвінка жовтого телефону Кюллеї відчував себе дедалі дужче надломленим, і одного разу вислухав прогноз погоди. А номер телефону жінки, що чекала по середах (він вдавав, ніби його це не цікавить), старанно записав.

Кюллеї ходив туди-сюди кабінетом, аж поки перші промені весняного сонця і власні пекучі проблеми зігріли його серце. Він зрозумів, що це його Рубікон. (Цей вислів Кюллеї запозичив з вибраних, але досі ніким не проголошених промов Гейзи Л. Агоштона.) Дотепер у його житті була одна-єдина альтернатива, а зараз якийсь магнетичний смерч виніс його в безконечність, у космос можливостей.

Жовтий телефон... Треба-таки, нарешті, прийняти рішення. Поклавши голову на поліровану прохолодну поверхню столу, Кюллеї вагався навіть тоді, коли час помилування вже закінчився. Це була нова слабкість, ба навіть капітуляція. Покійному, певно, вдавалось уникати цього до самої смерті.

В цю хвилину, немов той фатум, увійшов жовтоголовий завгосп, і в мозку Кюллеї промайнуло, що цей чоловік — тільки наполовину людина, що він скоріше підлеглий Харона, можливо, один з його веслярів, і, може статися, тримає безпосередній зв'язок з покійним. Стоїть, свердлить тебе очима; холодний, замогильний вітер напинає його великі, мов вітрила, прозорі вуха.

— Я щодо жовтого телефону. З вашого дозволу, я повідомлю телефонну станцію. — Рипучий голос, жовті, мов сірка, очі, застережливо піднятий указівний палець у кільцях зморщок.

Кюллеї знав, давно знав — треба негайно прийняти рішення. Аж легше стало, коли він знайшов, нарешті, формулу зволікання:

— Жовтий телефон поки що хай залишається.

І в цю ж мить, хоч був ще ранок і світило сонце, на фасаді будинку з нікелю й скла спалахнули синьо-зелені літери, й кожен, хто глянув би в цю мить угору, міг би прочитати:

НЕВИДАНІ ПРОМОВИ Й ВИСЛОВЛЮВАННЯ

ГЕЙЗИ Л. АГОШТОНА

Потім, немов за вказівкою з неба, з'явився новий напис:

МИ ЩЕ ВОСКРЕСНЕМО!

*З угорської переклала
Мар'яна БЕРЕГОВА*